I krigets skugga

- funderingsfrågor, diskussion och skrivövning

Ämne: Svenska, SVA
Årskurs: 4-6, 7-9, Gymn
Lektionstyp: reflektion och diskussion, skrivövning
Lektionsåtgång: 2-5

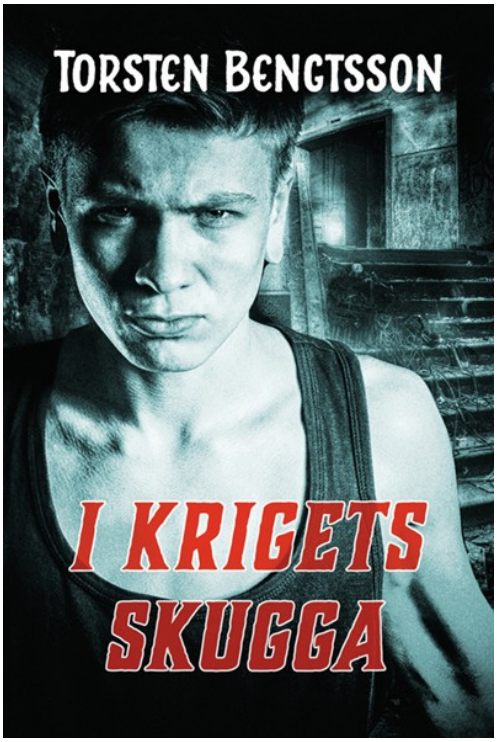

Introduktion

Det här är andra boken i en serie. Den första hette *I ett regn av bomber.* Du behöver inte ha läst den för att läsa *I krigets skugga*.
Som inledning till boken kan det vara bra att påminna eleverna om när boken utspelar sig.
Boken utspelar sig fyra månader efter kriget.
Alltså ungfär i mitten av september 1945.
Vi får sedan följa Hans under resten av det läsåret.

I lektionen ingår fördjupande fakta om ranoneringskort, fotboll i Sverige och sjöminor.

Funderingsfrågor

Frågorna kan användas som en kontroll av att man har förstått det man läst.
För många frågor kan störa läsningen,
en del frågor passar bra ensamma
som en mer fördjupande uppgift.
Använd dem efter eget huvud och lust.

När Sven och Bengt börjar bråka med Hans tvekar han inte att slå ner dem.
• Tycker du att det är ett bra sätt att göra om någon bråkar med dig?
• Varför tycker du så?

Läraren säger – *Så du ska bo hos Jönssons. De är bra folk för att vara bönder*.
• Vad tror du han menar med det?

MTM:s skolwebb
mtm.se/skola

Läraren Nils Holm säger till Hans att från och med nu pratar vi svenska med varandra.
• Gör vi så nuförtiden när elever som inte pratar svenska börjar skolan.
• Vad tycker du om Nils Holms metod.

När du läste *Jag kommer att tjäna egna pengar för första gången. Och jag vet precis vad jag ska göra med dem* (sid 23).
• Vad trodde du Hans skulle göra med sina pengar

Brevet från Tyskland
• Varför tror du Hans vill vara ensam när han läser breven från sin mor?

Hans blir rädd när polisen ska komma.
• Tror du Nils Holm kan förstår varför Hans blir rädd?
• Varför tror du så?

Hans tycker synd om Sven efter bråket vid dansbanan.
• Har du någon gång tyckt synd om någon som du inte gillar?
• Berätta!

Polisen Rask lurar Sven att erkänna att han har stulit plånboken.
• Vad tycker du om att polisen gör så.
• Varför tycker du så?

Branden
• Varför tror du att Hans inte kommer sig för med att springa ut från den brinnande ladan?
• Varför tror du en del direkt misstänker att det är Hans som orsakat branden i ladugården?

Avskedet
• Beskriv hur det känns för Hans när han får veta att han får åka tillbaka till Köln.

Diskussion

Inget ont som inte för något gott med sig

Hans avskydde att vara med i Hitler Jugend. Men under sin tid i Sverige har han trots allt nytta av saker han lärde sig där. Han kunde slåss med Bengt och Sven och var inte rädd för att säga till Svens far. Han vann priser på skjutbanan och han visste hur han skulle göra för att rädda Maria när ladan brann.

• diskutera fram saker eleverna själva varit med om som är exempel på *Inget ont som inte för något gott med sig*.

Skrivövning

Brevet till mor.

När boken är slut går Hans till sitt rum och skriver ett brev till sin mor.
Hans beskriver hur hans avslutningsdag i skolan har varit och berättar om hur det känns att åka hem.

• Skriv brevet!

Fördjupning - lite mer fakta om saker i boken

Ransoneringskort

Under andra världskriget infördes ransonering på många saker.
Ransoneringen genomfördes
för att det blev brist på många varor
och man ville att det som fanns skulle fördelas rättvist.
Även om Sverige inte var med i kriget
så gjorde kriget att det blev mycket svårt
att köpa saker från andra länder.

Många saker blev ransonerade:
bland annat kaffe, te, kakao, skor, textilvaror, kött, ägg, socker, sirap, grädde, kryddor, mjöl och bröd, matfett, ost, tobaksvaror, tvätt- och rengöringsmedel, soda, ljus, risgryn, havregryn, makaroner, potatismjöl, ärter, bönor och salt.

Ransoneringskuponger för kaffe, te och tobak

Av många varor fick man inte så mycket.
Till exempel kaffe fick man bara 13 gram i veckan.
Före kriget hade man använt 10 gånger så mycket.
Kaffet var ransonerat fram till sista oktober 1945.

För att kunna köpa en vara
måste man ha en ransoneringskupong.
Sedan var man förstås tvungen att betala också!

IFK Norrköpings lag från 1944.

Gunnar Nordahl.

Svensk fotboll

När Hans kommer till Sverige
har just IFK Norrköpings storhetstid i svensk fotboll börjat.
IFK Norrköping vann både Allsvenskan och Svenska cupen 1945.
Man skulle sedan vinna Allsvenskan fyra år i rad: 1945, 46, 47 och 48.

En av IFK Norrköpings bästa spelare var Gunnar Nordahl
som gjorde 93 mål under sina fem år i IFK Norrköping.
Nordahl blev sedan proffs i Milan.

Sjöminor

Sjöminor är en sorts flytande bomber.
Tanken är att minorna ska flyta i vattnet
och att fiendens fartyg ska köra på minan, minan exploderar
och fartygets skadas och sjunker.
Oftast så fäster man minan i havsbotten
och håller koll på var man lagt ut minor
så att de egna fartygen inte krockar med minorna och sjunker.
Under andra världskriget så slet sig många minor och drev omring i havet
och var farliga för alla fartyg.
Det var en sådan drivande mina som hade spolats upp på stranden i Skåne.

Under första och andra världskriget
lades så mycket som 165 000 sjöminor ut i Östersjön.

Så sent som 2010 var svenska marinen ute och röjde gamla minor
utanför Falsterbo i Skåne.

En tyska sjömina kommer flytande.

Närbild på en sjömina.

NASSESVINET

– Tid att gå upp! viskar en röst i mitt öra.

Det är Svea som väcker mig. Hon är mor i huset.
En stund senare sitter jag vid köksbordet.
Där sitter redan Maria, hennes bror Peter
och deras pappa som alla kallar Jönsson.
Vi får gröt, nybakat bröd, smör och ost.
Till det dricker vi fet mjölk
som kommer direkt från korna.

– Kaffe finns inte nu efter kriget, förklarar Svea.
– Det finns surr, surrogatkaffe som smakar skit, säger Jönsson.

Jag vet inte vad de pratar om
men nickar som om jag förstår.

Efter morgonmaten går Maria, Peter och jag till skolan.
Vi har med oss en ryggsäck med smörgåsar
och glasflaskor med mjölk.
I fickan har jag ett brev från Svea som jag ska lämna
till skolans lärare. Jag känner mig orolig,
jag vet inte vad som väntar mig.

Det är sista veckan i augusti men fortfarande sommar.
Vi följer en smal grusväg mot byn.
Där ligger skolan, kyrkan och en matbutik.
På skolgården spelar de flesta killar fotboll
medan tjejerna mest hoppar hage eller hopprep.

När jag kliver in på skolgården stannar allt liksom av.
De glor på mig som om jag var en utomjording.
En kille med en boll under armen kommer mot mig.
Han är barfota, klädd i kortbyxor och har en keps
på huvudet.
Bakom honom går kraftig kille.

– Typiskt. Nu kommer Sten och hans skugga Bengt,
säger Maria.
– Öh! Grabben, skriker Sten.

Jag vänder ryggen mot honom och låtsas som ingenting.
Då kastar Sten bollen i nacken på mig. Det gör ont.
– Är det du som är Nassesvinet? säger Sten och flinar.

Jag förstår honom inte, men är säker på
att det inte är några snälla ord.

– Lägg av! Han är okej. Han bor hemma hos oss,
säger Peter.
– Hur kan ni ha en nazist i ert hus,
säger Sten och spottar framför mina fötter.

Sedan flinar han åt mig, gör en nazisthälsning
och skriker:
– Sieg heil!

Sten knuffar mig. Jag är inte beredd
och faller baklänges i gruset.
Det svider i händerna när jag tar emot mig.
Det står en ring av killar och tjejer runt oss.

– Ge svinet en läxa! säger Bengt.
– Sluta nu, skriker Maria.

Hon vill hjälpa mig upp. Men Bengt hindrar henne.
Jag reser mig, borstar grus från händerna och byxorna.

Hjärtat slår hårt. Jag är rädd.
Men Sten och Bengt känner mig inte.
Jag har varit med om ett krig.
Under flera år tvingades jag att vara med
i Hitler Jugend.
Där fick vi lära oss att bli soldater.
Vi övade på att slåss flera dagar i veckan.

Jag hatar våld men nu tänker jag försvara mig.
Jag knyter höger hand och siktar på Stens näsa.
Det gör ont i knogen när jag träffar.

Sten faller samman. Han gömmer ansiktet i händerna.

De färgas röda av blod. Han skriker som en gris:
– Jag blöder!

Då kommer Bengt mot mig. Han är lång och kraftig.
Jag ger honom ett slag i magen
så att han viker sig framåt.
Sedan sätter jag ett knä under hans haka.
Med ett stön faller han också till marken.
Nu ligger båda där och kvider.

– Inte mer! Jag ger mig, skriker Bengt.

Runt mig är det tyst.
Ingen kommer att utmana mig igen.
Plötsligt kommer det fram en lång man med skägg.
Han måste nästan vara två meter.

– Vad är det som pågår? skriker han.

Det är Nils Holm, en av skolans lärare.

– Det är inte hans fel. De började, säger Maria.

I skolan hemma i Tyskland fick jag ofta stryk
med en lång käpp av lärarna.
Tänk om det är likadant i Sverige?
Nils Holm ser på mig. Sedan säger han på tyska:
– Följ med mig.